

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

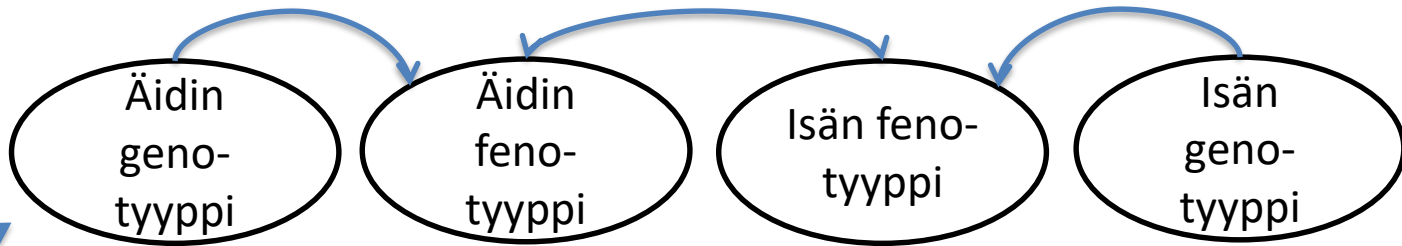
OPPIMISVAIKEUKSIEN YMMÄRTÄMISESTÄ: ESIMERKKINÄ LUKIVAIKEUS

Osa III

Geenien ja ympäristön vuorovaikutus

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

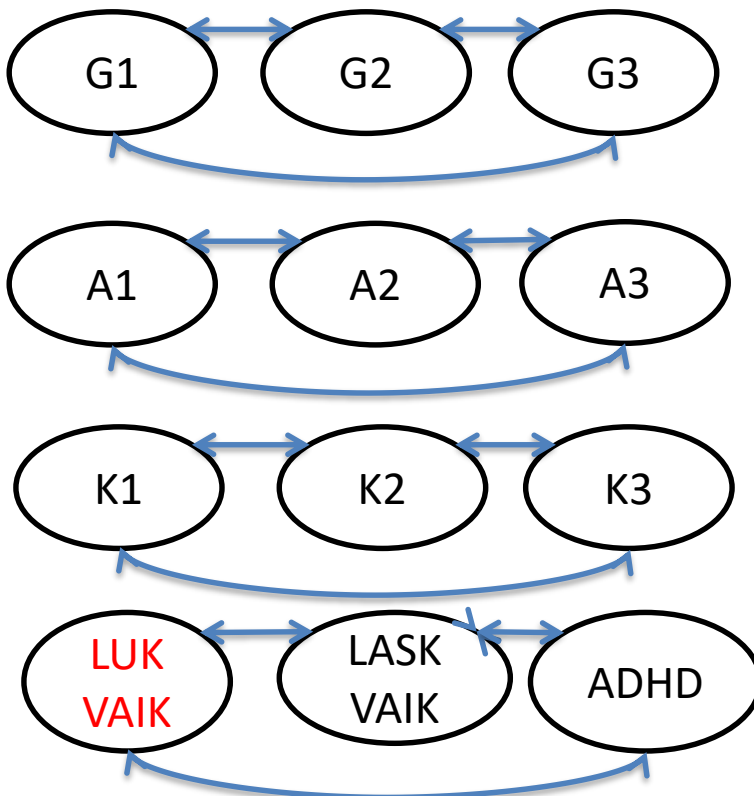
MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

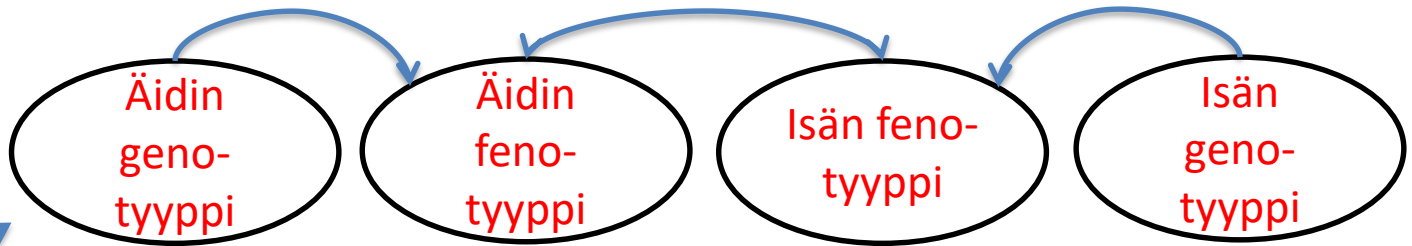
Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

(Timo Ahonen 2018)

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

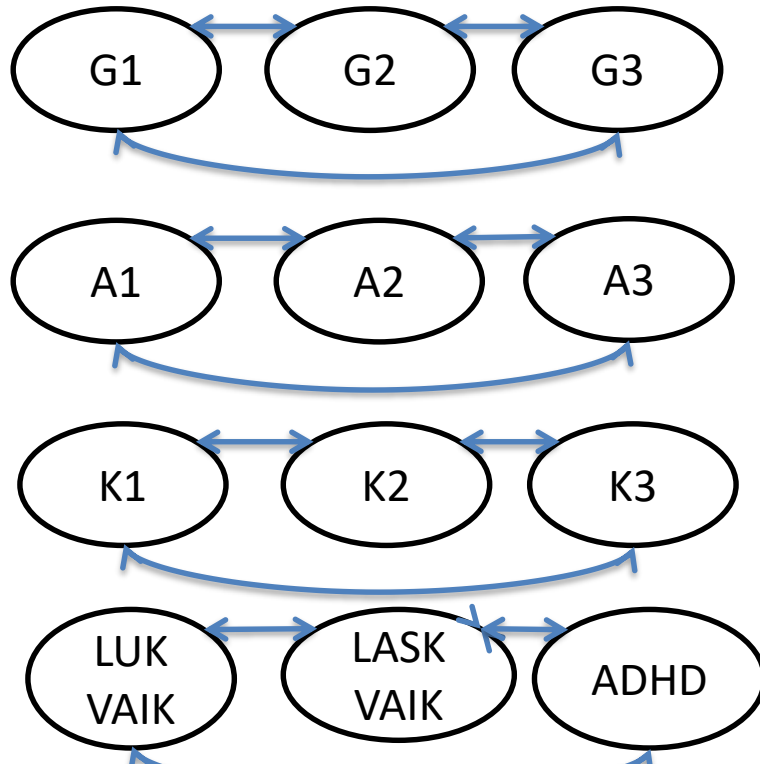
Passiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja kulttuurinen ja geneettinen välittyminen

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

LAPSI

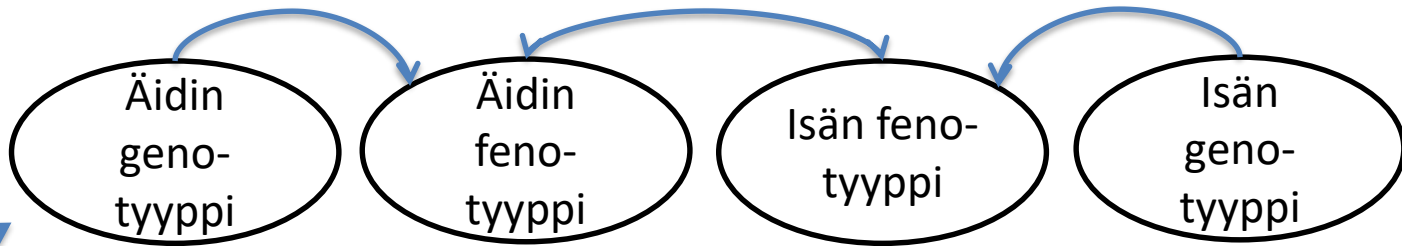
(Timo Ahonen 2018)

Vanhemmat ja vanhempien lapsille luoma kasvuympäristö

- Geenit eivät määritä suoraan kognitiivisten tai käyttäytymiseen liittyvien piirteiden kehitystä, vaan proteiinien rakennetta ja erittäin mutkikkaalla tavalla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa aivojen kehittymistä.
- Yhteys geeneistä kognitiivisten prosessien kehittymiseen on siten pitkä ja vaikeasti tutkittava

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

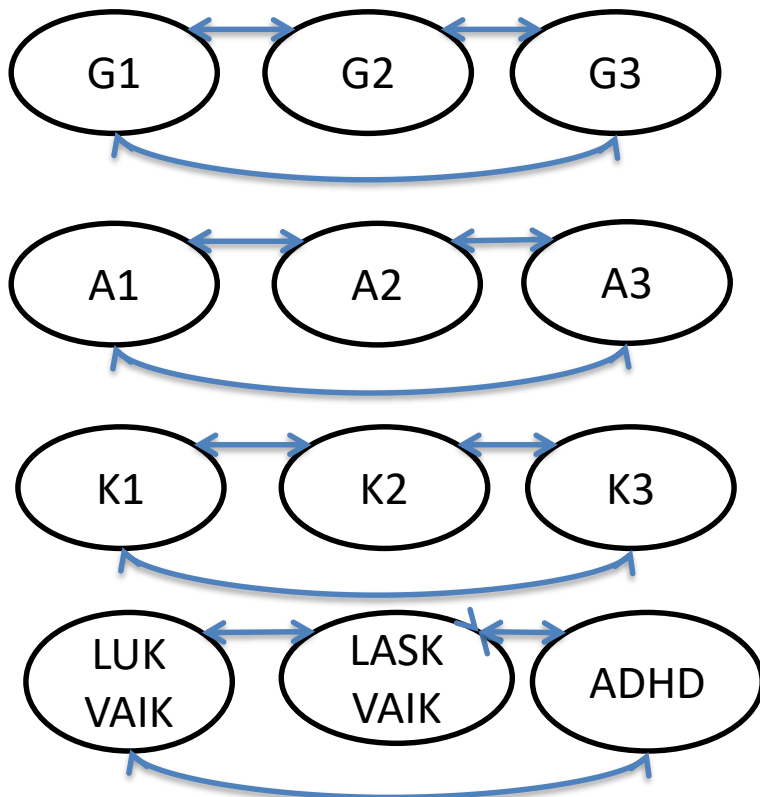
Passiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja kulttuurinen ja geneettinen välittyminen

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

LAPSI

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

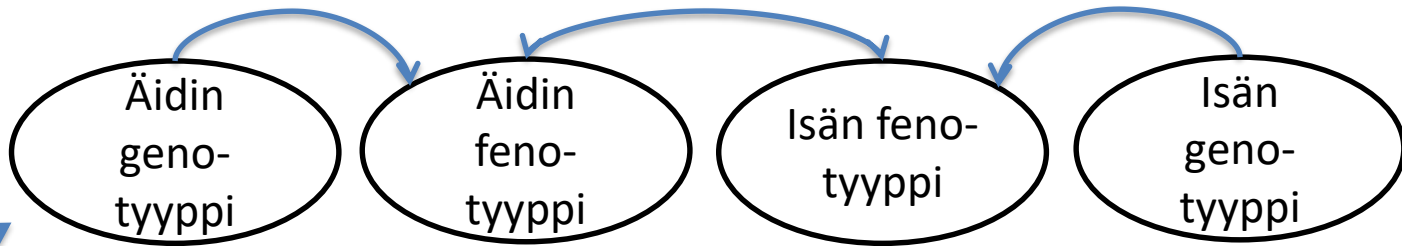
(Timo Ahonen 2018)

Passiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja kulttuurinen ja geneettinen välittyminen

- Paitsi suoraan geenien kautta vanhemmat vaikuttavat lastensa kehitykseen myös luomalla sen kasvu- ja kulttuuriympäristön ja vuorovaikutuksen, jossa lapset kehittyvät.
- Tätä voidaan lapsen kannalta katsoen kutsua passiiviseksi geeni–ympäristö-korrelaatioksi. Esimerkiksi vanhemmat, jotka lukevat hyvin ja paljon, lukevat myös lapsilleen ja välittävät heille lukemisen mallin.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUYMPÄRISTÖ

MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

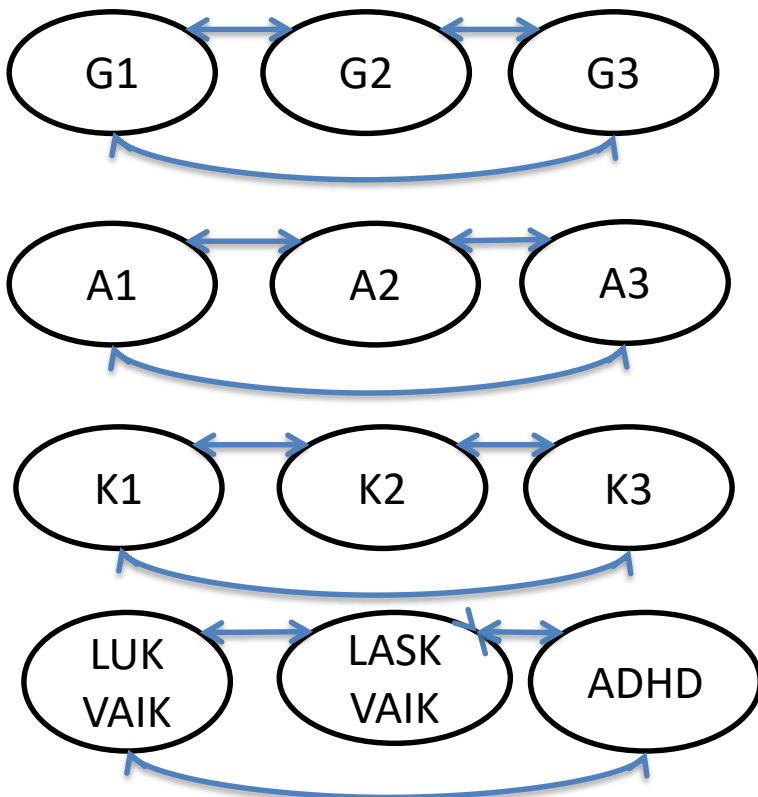
Passiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja kulttuurinen ja geneettinen välittyminen

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

(Timo Ahonen 2018)

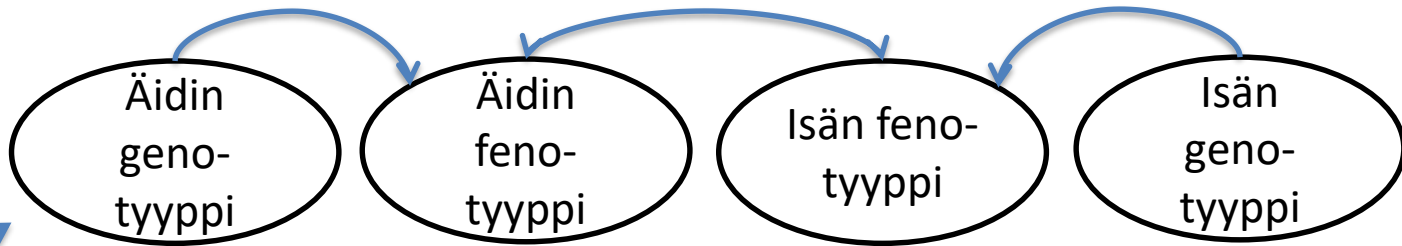
Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

- Evokatiivisella geeni–ympäristö-korrelaatiolla viitataan siihen, miten ympäristö reagoi lapsen perinnöllisiin taipumuksiin.
- Lapsi, jolla on varhaiset hyvät kielelliset valmiudet, eikä siten lukemisvaikeuksien riskiä, kiinnostuu varhain kirjoista ja nauttii siitä, että hänelle luetaan. Tällöin myös vanhempi lukee mielellään lapselle, koska havaitsee lapsen pitävän siitä.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

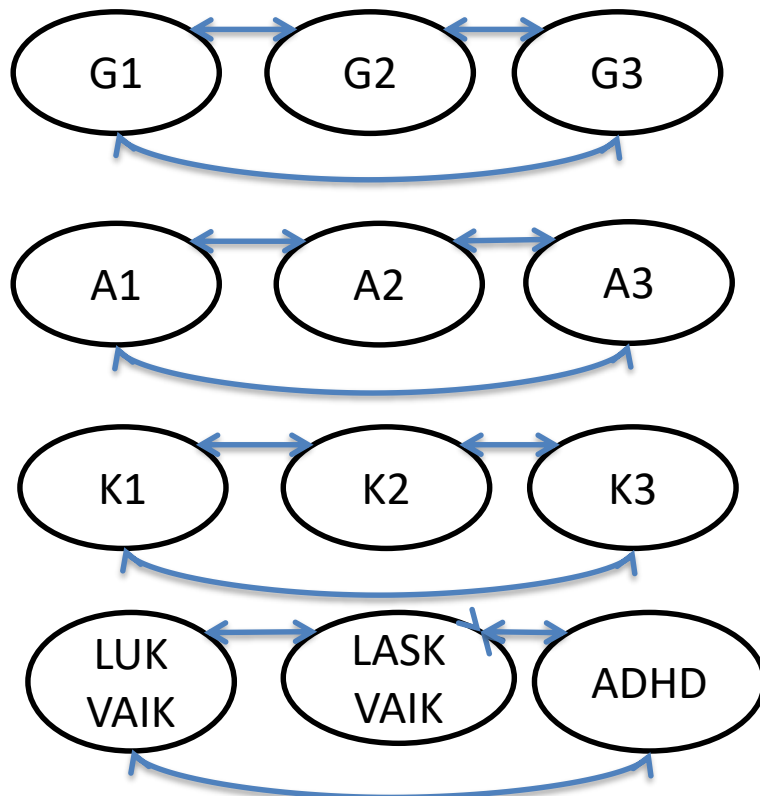
**MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT**

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

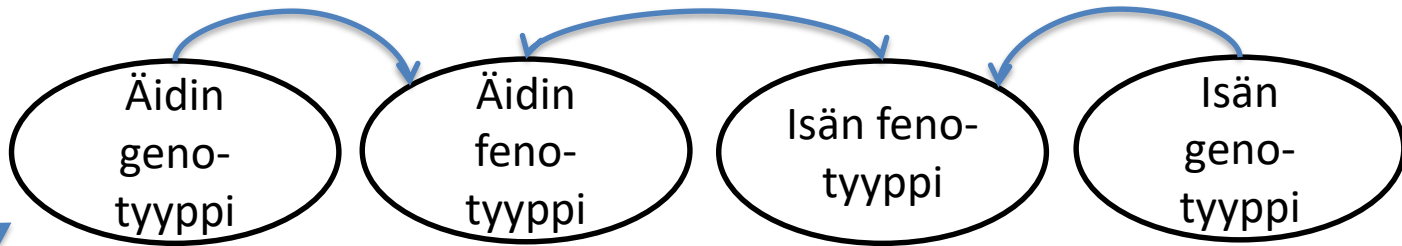
(Timo Ahonen 2018)

Muut ympäristötekijät

- Muut kuin perheeseen liittyvät ympäristötekijät liittyvät vaikkapa lapsen saaman opetuksen laatuun varhaiskasvatuksessa ja koulussa sekä lapsen suhteeseen opettajiin ja kavereihin
- Myös sellaiset tekijät, jotka liittyvät vaikkapa ympäristömyrkkyyhin ja ravintoon, ovat merkityksellisiä. Näin ollen erilaiset ympäristötekijät voivat vaikuttaa ongelmien syntyyn kaikkien neljän selitystason kautta.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUYMPÄRISTÖ

MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

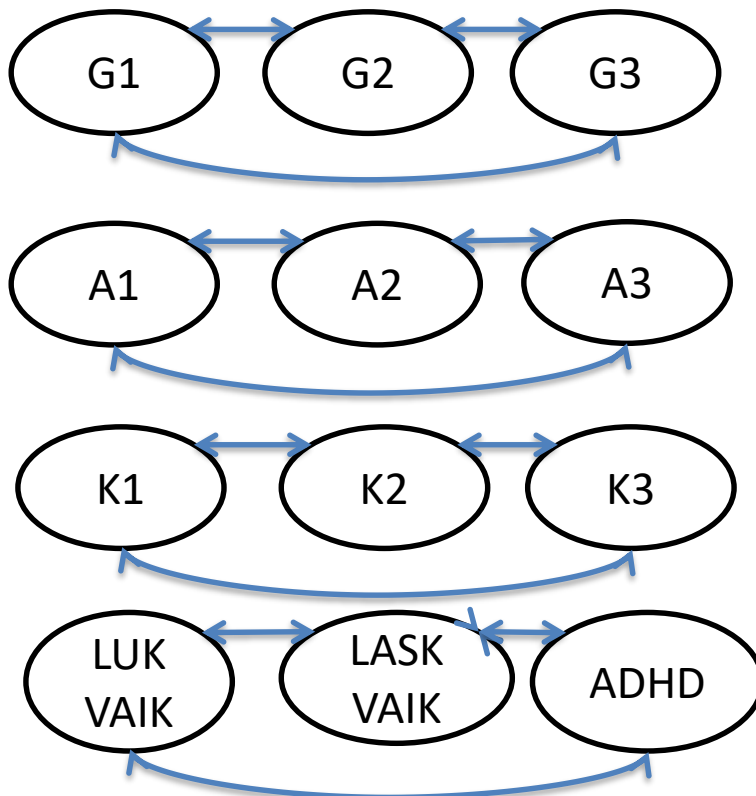
Passiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja kulttuurinen ja geneettinen välittyminen

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

LAPSI

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

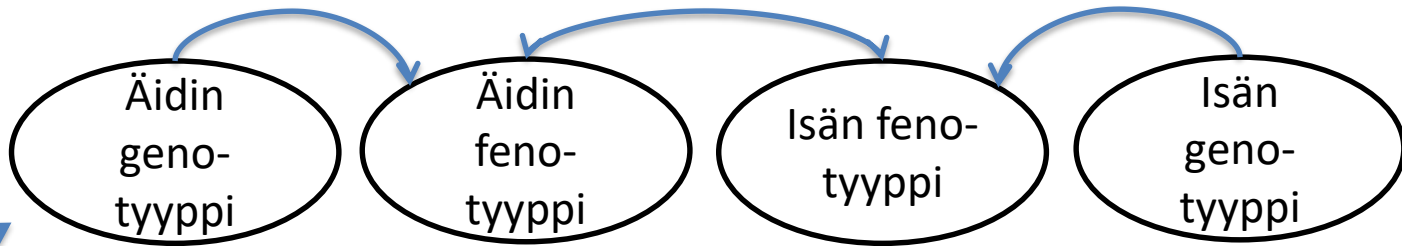
(Timo Ahonen 2018)

Aktiivinen geeni-ympäristö korrelaatio

- Kehityksen kuluessa lapsi suuntautuu jo varhain aktiivisesti sellaisiin ympäristöihin ja toimintoihin, joihin heillä on perinnöllisiä taipumuksia
- Tämä **toimintojen ja ympäristöjen valinta** muovaa lapsen kehitystä eli lapsi tekee sellaisia asioita, jotka ovat hänelle ”helppoja ja motivoivia” ja usein välttelee niitä, jotka vaativat enemmän ponnistelua.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

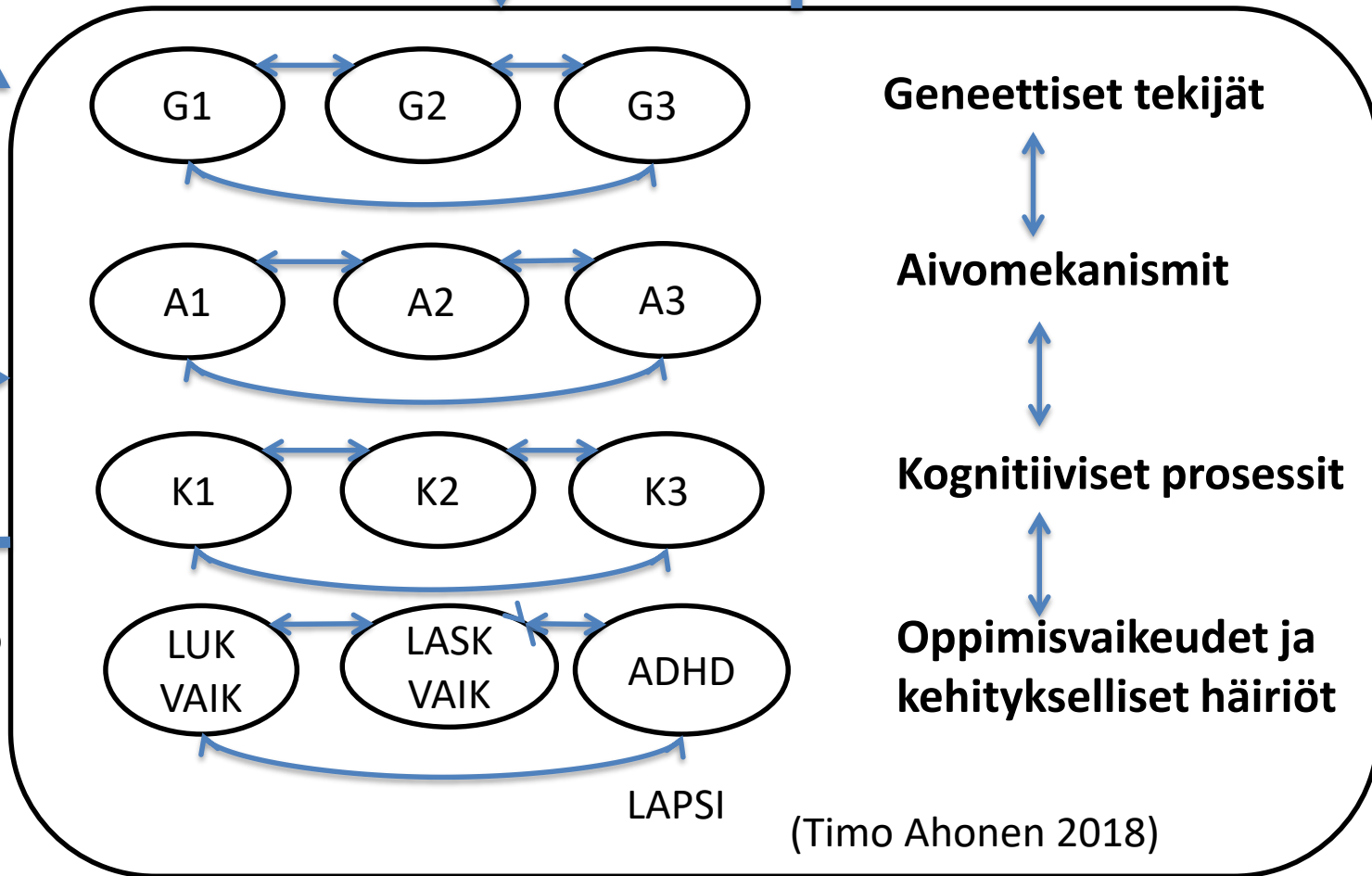
MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

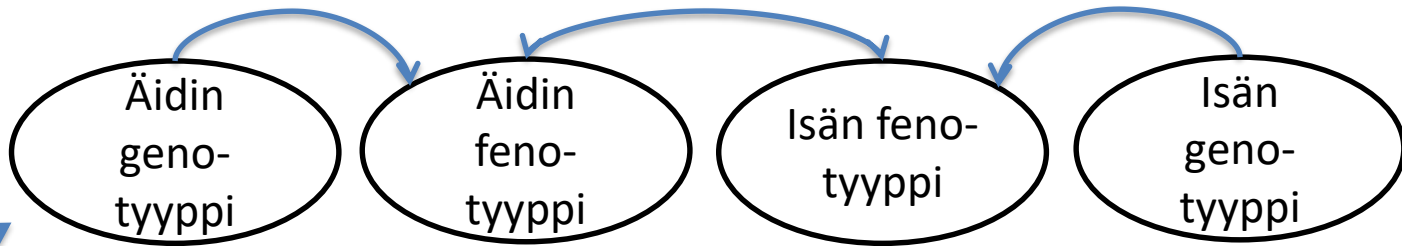

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

- Esimerkiksi lapselle, jolle lukemaan oppiminen ja lukeminen on helppoa annetaan yhä vaativampia tekstejä luettavaksi
- Tämä ympäristön reagointi tukee edelleen lukutaidon kehittymistä.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUUYMPÄRISTÖ

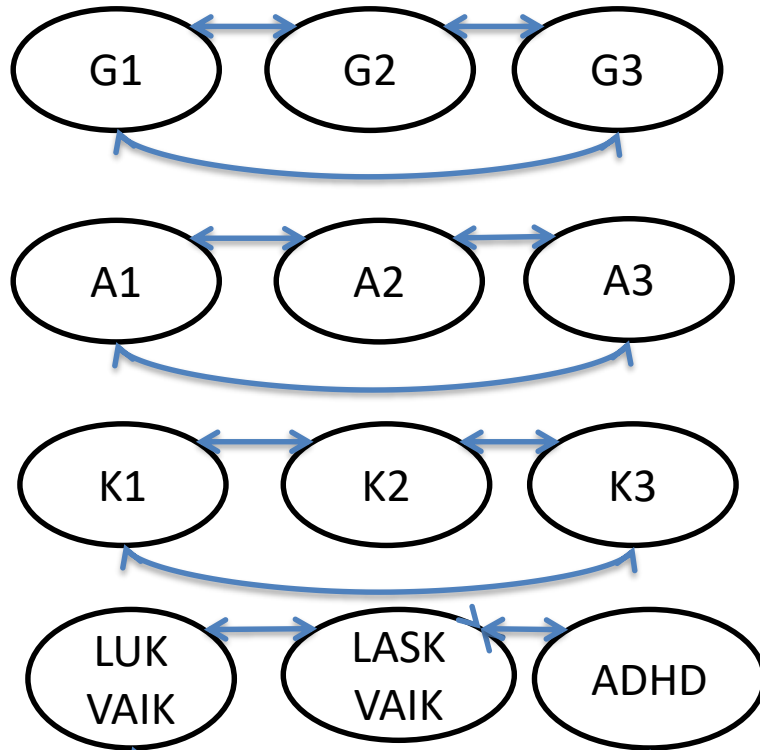
MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

(Timo Ahonen 2018)

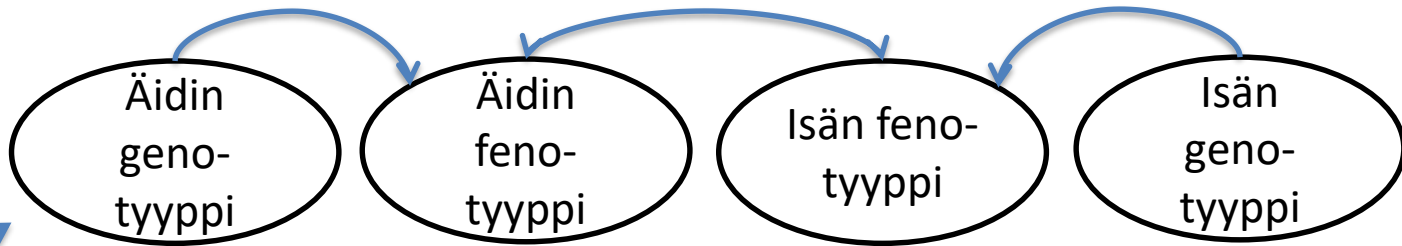
Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

- Ympäristöön liittyvä haitta taas viittaa vanhemmille ja lapsille yhteisiin ympäristötekijöihin, jotka vaikuttavat oppimisongelman kehittymiseen.
- Tällainen voi olla vaikka perheen huonosisuus, joka ilmenee luettavan materiaalin puutteina kotiympäristössä.

VANHEMMAT JA VANHEMPIEN LAPSILLE LUOMA KASVUYMPÄRISTÖ

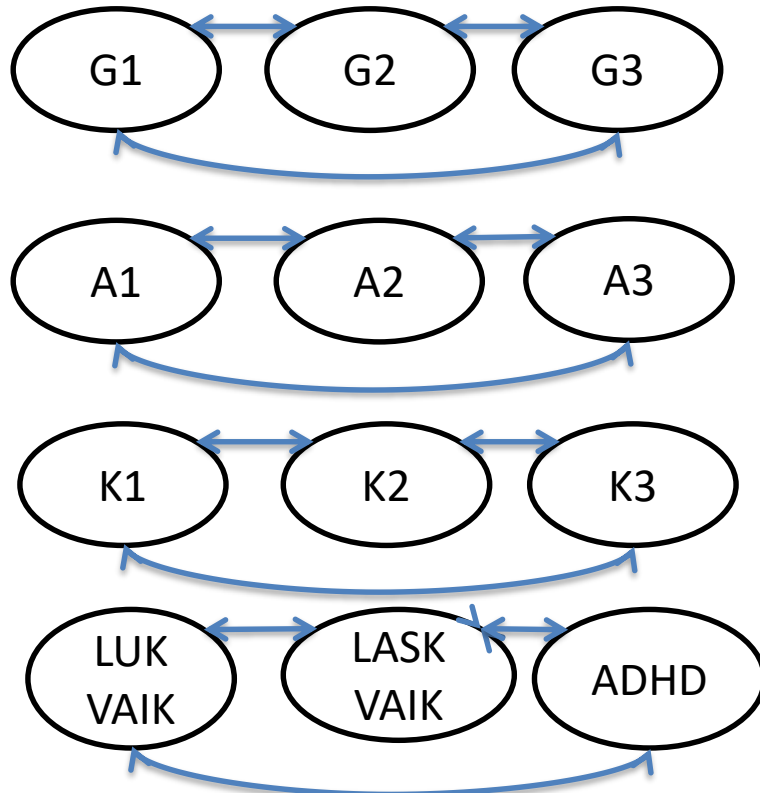
MUUT
YMPÄRISTÖ-
TEKIJÄT

Jaettu ympäristöön liittyvä haitta

Evokatiivinen geeni-ympäristö korrelaatio ja muut ympäristön vaikutukset

Aktiivinen Geeni-ympäristö korrelaatio

Geneettiset tekijät

Aivomekanismit

Kognitiiviset prosessit

Oppimisvaikeudet ja kehitykselliset häiriöt

(Timo Ahonen 2018)

Eli siis....

- Kuvatun mallin mukaan, erityisten oppimisvaikeuksien, kuten lukivaikeuksien, ja muiden hermoston kehityksellisten häiriöiden taustalla on **perinnöllisyyteen ja ympäristöön liittyvien riskitekijöiden ja kehitystä suojaavien tekijöiden vuorovaikutus.**
- Nämä tekijät muovaavat niiden aivomekanismien kehitystä, joihin perustuvat tietyn taidon, vaikkapa lukemisen tai laskemisen, oppimisen kannalta keskeiset kognitiiviset prosessit

Keskeinen kysymys onkin...

miten niille lapsille, joilla on lukemisvaikeuksien riski oppimistilanteet järjestetään niin, että motivaatio säilyy ja oppimistilanteisiin liittyy riittävästi itsetuntoa tukevia onnistumisia ja kannustavaa palautetta, joka johtaa myönteisiin tunnekokemuksiin ja motivaation säilymiseen?

Kiitokset tarkkaavaisuudestanne!